

Röseberget och dess minnen

Av Sven Rydstrand

Ur Hällungen 1952

Här och var i de höga bohuslänska bergen ser man runda kullerstensrösen upplagda, dock företrädesvis i närheten av havet och fjordarna. Ofta ligger de så långt bort från bebyggt område, att de närmar sig ödemarkerna. Och nutidens turistande människor, som helst inte vill lämna de breda allfarvägarna, upptäcker dem sällan. Åtminstone upptäcker de inte, att det finns någonting att upptäcka under en vandring till dessa rösen. Även bygdens eget folk nöjer sig mestadels med att betrakta dessa stenläggningar på avstånd. Inte så många vet, att det mångdubbelt lönar mödan, att vandra upp till rösen på berget. Men ur många synpunkter skulle man dock vilja rekommendera en sådan färd, inte minst därför, att dessa rösen i allmänhet har placerats på de allra vackraste utsiktspunkterna.

Låt oss därför som hastigast göra ett besök vid ett par sådana rösen. Berget, som vi skall bestiga, heter sedan gammalt Röseberget och är beläget strax nordost om gården Skådene i Bro socken. Det är ganska högt men ligger ungefär en kilometer från landsvägen, som leder genom bygden. Till följd av detta avstånd har man svårt för att upptäcka rösen, då man färdas denna väg fram.

Vi följer en liten gångstig, som från gården Skådene leder rätt upp till rösen på berget. Det är en gammal stig. Här har många generationer trampat. Vi kommer snart till ett fordom uppodlat och bebyggt område på gränsen till gården Önna. Här får vi stifta bekantskap med ödetorpen. Det föder vemodiga tankar till liv. Åsynen av ruinerna från hus och ladugårdar och resterna av syrenbersåer och krusbärsplanteringar kom mer oss att tänka tillbaka på de gamla torparnas föga avundsvärda lott.

Stången 2015 med Åbyfjorden i bakgrunden

Rösen har i viss utsträckning förstörts, men utsikten är härlig

Sakta strävar vi uppåt. Stigen, som sannolikt stammar från hedenhös, kan följas, även då den leder över berghällarna. Där folket en gång trampat på berget, där tycks det inte vilja växa någon mossa. Nu trampas stigen sällan, men enar och risiga buskar över den och i dess närhet, gör den ibland svår att upptäcka. Rätt vad det är hittar vi en hållristning i dess närhet, och flera gånger ser vi underliga stensättningar, som vi inte kan tyda men som visar, att människor i forna tider här haft sin verksamhet. Kanske är det människor som under gångna ofredstider slagit sig ner här i bergsskrevorna för att få vara i fred. Kanske är det enstöringar och original, som bott här.

Nu är här lugnt och fridsamt. Men för några tusen år sedan var här säkerligen liv och rörelse. Då vandrade våra förfäder i stora skaror uppför detta berg med rösen som mål. De skulle tillbedja vid fädernas gravar. Måhända skulle de också tända offereldar. Säkerligen ansåg de också den storslagna utsikten från bergets topp såsom värdefull. Ty de skattade högt det sköna. Och här kände de sig närmare himmelen i dubbel bemärkelse.

Vi nalkas sakta bergets topp. På avstånd ser rösen fina och välbevarade ut, men då vi kommer närmare, finner vi till vår ledsnad, att de i stället förete en bild av förödelse. Här ser ut att ha varit skattsökare. Var det manne Axel Emanuel Holmberg, som forskade här, eller hade manne någon varit före honom, eller kanske efteråt? I varje fall är röset förstört, båda två på detta berg förresten. I mitten av dem ser man en stor håla, och i den finns märken efter en stenista. Stenarna, som legat så konstnärligt upplagda, har kastats ut åt alla väderstreck. Vad fann de, som skövlade dessa vackra rösen? Kanske ingenting. Men ett helgerån gjorde de sig skyldiga till.

Dock, mäktigheten finns kvar i röseresterna på berget. Man kan inte undgå att bli imponerad av de väldiga kvantiteter sten, som här, en gång lagts upp. Vilket oerhört arbete! Man frågar sig: Vem gjorde allt detta? Och vad var meningen därmed? Tänkte manne inte dessa människor på oss, sena tiders barn? Men vad ville de oss? Ville de blott visa oss den

bedårande utsikten över bygden och fjordarna, eller var det månne något viktigare de ville ha sagt oss? Fann de månne inte här uppe på berget en vidare utsikt över tiden och evigheten, en skönare syn, som de ville visa oss?

Kanske fann forntidens människor här uppe på berget det skönaste, det bästa, som livet bjöd. Här var de nära himlen. Här kunde de, fjärran från stridens larm och världslivets brus, höra när gudarna talade till dem. Här kände de en fläkt av fädernas andar. Därför ville de också härifrån anträda färden till det okända landet. De trodde, att det var ett gott land.

Och låt oss inte ringakta våra förfäders tro. De levde kanhända sitt liv på ett högre plan än vi. Deras tankar var kanske renare och klarare. De kanske fann på det höga Röseberget något av den eviga friden och ron. Därför bör vi inte förstöra deras helgedomar eller låta stigarna till dem växa igen.

Vetenskapen kallar den tid, då dessa rösen byggdes upp, för bronsåldern. Och rösen är bronsåldersfolkets gravar. Var det massgravar månne, eller är det blott hövdingarna och stormännen, som fått sina vilorum här? Därom vet vi självfallet ingenting. Mycket kan dock dessa rösen lära oss om den tidens människor.

Sålunda kan vi bland annat förstå, att de trodde på ett liv efter döden, ty det är enligt vetenskapen brända lik, som här begravts. De älskade också skönheten, ty rösen är konstnärligt uppbyggda, och man har utvalt med omsorg de allra vackraste platserna för dem. Dessutom måste det ha funnits en stark organisation bland folket. Ty hur skulle annars, dessa väldiga rösen kunnat uppbyggas. Alla dessa stenar har ju måst bäras upp från bergets

Stängens hembygdsförening
Fotoarkiv Sven Rydstrand

fot, ja, kanske de inte ens fanns där i närheten. Många stenar är små, men de flesta är så stora, att det måste ha erfordrats många man för att få upp dem.

Ljung och enar hotar att växa över röseresterna.

Men ett folk, som tror på ett liv efter döden, som älskar skönheten och ett högt och rent liv, och som dessutom är starkt organiserat, det folket står kulturellt högt. Av ett sådant folk har vi mycket att lära.

Stig då upp till de mäktiga rösen på de höga bohuslänska bergen, du sentida bohusläning! Känn där fädernas anda strömma dig till mötes! Njut av den skönhet, som fäderna beundrade, ty här är ingenting förändrat! Men försök också att reparera rösen, som lycksökarna och forskarna förstört! Gå ut på upptäcktsfärd på de stigar, som leder till fädernas helgedomar och offerplatser! Här finns ännu mycket, som kan ge livet innehåll och mening.